

8. Seydametova, Z. S. (2007). Metodicheskaya sistema urovnevoy podgotovki buduschih inzhenerov-programmistov po spetsialnosti «Informatika» [Methodical system-level training of future software engineers in the specialty "Informatics"]. Kyiv, 546.

9. Ovcharuk, O. V. (2003). Kompetentnosti yak kliuch do onovlennia zmistu osvity [Competencies as a Key to Educational Content Renewal]. Strategija reformuvannja osvity v Ukraini. Kyiv: K.I.S., 296.

10. Petukhova, L. Ie. (2009). Teoretyko-metodychni zasady formuvannia informatychnykh kompetentnosti maibut-

nikh uchyteliv pochatkovykh klasiv [Theoretical and methodological principles of forming informatychnykh competence of primary school teachers]. Odesa, 486.

11. Spirin, O. M. (2007). Kompetentnisnyi pidkhid u proektuvanni profesiinoi pidhotovky vchytelia informatyky [Competence approach in designing of professional training of teachers]. Naukovyj chasopys. Pedagogichni nauky: realii i perspektyvy, 7, 150–156.

12. Khutorskyi, A. V. (2002). Key competencies and educational standards. Internet-zhurnal «Ejdos». Available at: <http://ejdos.ru/index.htm>

*Рекомендовано до публікації д-р пед. наук, професор Співаковський О. В.
Дата надходження рукопису 15.07.2016*

Седов Віктор Євгенович, викладач, кафедра фізичного та математичного моделювання, Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського, вул. Старопортфранківська, 26, м. Одеса, Україна, 65020
E-mail: Viktor.Sedov@dataart.com

УДК 37.013.42

СИСТЕМА ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ УЧНІВ У МІКРОСЕРЕДОВИЩІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

© О. М. Василенко

У статті на основі фундаментальних ідей системного, середовищного, особистісно-діяльнісного, факторного, культурологічного, акмеологічного, синергетичного підходів розкрито суть формування соціальної відповідальності учнів у мікросередовищі. Розроблена система формування соціальної відповідальності складається із компонентів (цільового, змістовного, технологічного, об'єктно-суб'єктного, середовищного) та має такі властивості: цілісність, емерджентність, цілеспрямованість, доцільність, структурність, ієрархічність, синергізм, інформаційність, відкритість, рівновага, стійкість, динамічність, надійність, концептуальність

Ключові слова: соціальна відповідальність, мікросередовище, учень, система, компонент, об'єкт, суб'єкт, методологічний підхід

The topicality of problem of pupils' social responsibility as an integrative personal quality that determines the schoolchild's behavior on the base of understanding and acceptance of the social norms, values and ability to assess the consequences of own actions and to be responsible for them is caused by the growth of importance of social values in the world space. Microenvironment is just that upbringing potential where these processes are expanded and developed.

The essence of formation of pupils' social responsibility in microenvironment is elucidated on the base of analysis of the system, environmental, personal-activity, factor, cultural, acmeological, synergetic approaches.

The system of formation of pupils' social responsibility is understood as a totality of interconnected structural components, directed on attaining the certain result (to take responsibility consciously) that at the same time act as a single whole, creating the substructure of social environment. The system is presented by the purposeful (aim, tasks, principles, result), content (directions of formation), technological (forms, methods, stages), subject-object (subjects, objects), microenvironmental (internal, external) components and has the following properties: integrity, emergence, purposefulness, expedience, structure, hierarchy, synergism, informativeness, openness, balance, steadiness, dynamism, reliability, conceptuality

Keywords: social responsibility, microenvironment, pupil, component, object, subject, methodological approach

1. Вступ

Входження України до світового цивілізаційного процесу поєднується з необхідністю засвоєння молодим поколінням загальнолюдських цінностей, формування готовності дотримуватися у своїй діяльності соціальних норм, виконання обов'язку перед суспільством, людством. За таких умов особливого значення набуває проблема соціальної відповідаль-

ності особистості, формування якої починається з дитинства у середовищі його життєдіяльності. Основною відповідальності дитини є рівень компетентності та її обізнаності, а також цінності, які вона повинна втілювати у взаємодії із суб'єктами мікросередовища. Відповідальність розглядається як складова самостійності дитини, її самосвідомості, активність яких починається саме у шкільному віці, а мікросе-

редовище є тим виховним потенціалом, де розгортаються та формуються ці процеси.

Вищезазначене актуалізує проблему формування соціальної відповідальності учнів у мікросередовищі і потребує моделювання саме системи формування цієї відповідальності учнів у мікросередовищі (сім'я, школа, позашкільне середовище). Основною місією цієї системи є створення умов для виховання позитивних життєвих цінностей школярів, вироблення у них вмінь застосовувати ці знання на благо самому собі, колективу, суспільству.

2. Літературний огляд

Поняття «відповідальність», яке вперше операционалізували французькі громадські діячі XIX ст. у контексті моральних категорій, а політики – у зобов'язанні у звіті за щось перед спільнотою, з часом набуло широкого міждисциплінарного висвітлення. Так, у філософії відповідальність репрезентують як необхідний регулятив спільної життєдіяльності індивідів [1]; в соціології – як якість, що характеризує соціальну типовість особистості у поведінці, діяльності, відповідно до соціальних норм певного суспільства [2, 3]; в педагогіці основи відповідальності розкрито як здатності формулювати свої обов'язки, виконувати їх, здійснювати самооцінку та контроль за ними [4]; соціально-педагогічні засади процесу відповідальності викладено в дослідженнях [5, 6]. У сучасних педагогічних дослідженнях категорію «соціальна відповідальність» пов'язують з проблемами соціально-виховного, здоров'язберігаючого, інформаційно-освітнього середовища [3, 6]. Незважаючи на наявність різних аспектів дослідження проблеми, фактично відсутні ґрунтовні наукові дослідження з питань в побудові системи формування соціальної відповідальності учнів в мікросередовищі.

Аналіз можливостей і доцільність розв'язання в теорії та на практиці проблеми формування соціальної відповідальності учнів в мікросередовищі дозволив виявити суперечність між потребою суспільства у спрямуванні соціально-педагогічних процесів на створення в мікросередовищі (внутрішньому, зовнішньому) умов формування соціальної відповідальності учнів та відсутністю для цього теоретично обґрунтованої цілісної системи формування соціальної відповідальності учнів перед суб'єктами мікросередовища (сім'я, близьке оточення, громада) у напрямі налагодження взаємодії всіх соціальних інститутів.

Отже, актуальність проблеми, об'єктивна потреба суспільства в пошуках нових підходів до формування соціальної відповідальності учнів у мікросередовищі, потреба розв'язання існуючої суперечності зумовлює необхідність у вирішенні проблеми – розкритті особливостей системи формування соціальної відповідальності учнів в мікросередовищі.

3. Мета статті

Мета дослідження – визначення компонентів і особливостей системи формування соціальної відповідальності учнів у мікросередовищі.

Для досягнення поставленої мети були вирішені наступні задачі:

1. Охарактеризувати особливості соціальної відповідальності учнів на основі сукупності методологічних підходів.

2. Розкрити суть соціально-педагогічної системи.

3. Описати компоненти системи формування соціальної відповідальності учнів у мікросередовищі.

4. Характеристика проблеми соціальної відповідальності учнів

Вивчення проблеми соціальної відповідальності учнів на основі сукупності методологічних підходів (системного, логіко-семантичного, факторного, середовищного, особистісно-діяльнісного, культурологічного, аксіологічного, акмеологічного, синергетичного) є теоретичною основою дослідження цілісного уявлення про закономірності й істотні зв'язки між досліджуваними явищами у визначеній області дійсності. Дані положення лягли в основу обґрунтування системи формування соціальної відповідальності учнів у мікросередовищі.

У процесі узагальнення праць учених, які розробляли основи теорії соціальної відповідальності (Г. Васянович, О. Линовицька, А. Малько, К. Муздибаєв, Ю. Осокіна, О. Радченко, І. Савченко), вивчення проблеми формування соціальної відповідальності учнів за сукупністю підходів стало підставою для ґрунтовної характеристики цього феномену [1–5, 7]. Так логіко-семантичний підхід дозволив з'ясувати походження поняття «соціальна відповідальність» як якість особистості, схильність дотримуватись у своїй поведінці загальноприйнятих соціальних норм, здатність обрати певну лінію поведінки, здійснювати самоконтроль, бути готовим відповідати за свої дії. Цей підхід дозволив поняття представити, як складне інтегроване утворення, яке найбільш виразно відображає ступінь включення особистості в реальне життя; розкрити сутність, змістові відмінності понять «відповідальність», «обов'язок», «звітність». Трактування цих понять змінювалося відповідно до розширення сфери діяльності суспільства, при цьому їх зміст відображав загальнолюдську дію перед близьким оточенням. Факторний підхід уможливив виявити низку внутрішніх (психічні, фізіологічні, ціннісні) та зовнішніх (соціальні, економічні, організаційні) чинників, які впливають на соціальну відповідальність учнів і діють у мікросередовищі (сім'я, близьке оточення, школа, громада). У межах середовищного підходу до вивчення формування соціальної відповідальності учнів важливим є розгляд мікросередовища як внутрішнього (сім'я, друзі, однолітки, близьке оточення), так і зовнішнього (громада, ЗМІ, суспільство) впливу на учнів у процесі соціального розвитку. Зазначимо, що в мікросередовищі, наприклад, колективі (сім'я, близьке оточення, громада), відповідальність виникає на індивідуальному рівні особистості, а також у результаті об'єднання людей в суб'єкт діяльності для досягнення поставленої мети, перетворюючи кожного у єдиний суб'єкт відповідальності.

У межах особистісно-діяльнісного підходу з'ясовано, що рівень соціальної відповідальності залежить від суб'єктного досвіду учня, його самопізнання, самоконтролю і стає результатом його вибо-

ру. Учень сам конструє свої дії, що стимулюють мотивацію й активізують соціальну відповідальність. У цьому випадку відповідальність виступає внутрішнім механізмом контролю особистості.

Завдяки вивченню культурологічних основ соціальної відповідальності розглянуто засоби її формування (соціально-педагогічні, психологічні, духовні). Також доведено необхідність формування моральних, емоційних, вольових аспектів буття учня, культури його життєдіяльності, що в подальшому розвиває усвідомлення сутності соціальної відповідальності у сучасному інформаційному середовищі.

Застосування аксіологічного (ціннісного) підходу вказує на необхідність набуття учнями духовних, моральних, соціальних цінностей, оволодіння системою взаємодії в соціумі, що забезпечують загальну стратегічну лінію відповідальності на основі формування ціннісного ставлення до світу (сім'ї, Вітчизни, землі, миру, праці, знань), ціннісного ставлення до інших людей та до самого себе (Я – тілесне, Я – духовне, Я – душевне), що у подальшому дозволить суб'єкту взяти на себе соціальну відповідальність.

Акмеологічний підхід спрямований на дослідження умов самовдосконалення учнів, вивчення чинників їх саморозвитку, темпів їх удосконалення, на досягнення «акме» у різні вікові періоди навчання у загальноосвітніх закладах. Розгляд соціальної відповідальності з цих позицій дозволив констатувати: розвиток соціально важливих якостей (діяльнісні характеристики, суб'єктивно-діяльнісні якості), особистісних здібностей учнів, а також соціальної активності особистості із застосуванням особистісного і творчого потенціалу сприяє формуванню здатності свідомого впливу на навколишню дійсність, змінюючи її, себе і мікросередовище. Ці зміни позитивно впливають на процес відповідальності особи, у подальшому здатної до саморозвитку.

Реалізація синергетичного підходу до соціальної відповідальності учнів розглядається нами через створення у мікросередовищі умов розвитку та саморозвитку соціальної відповідальності, орієнтацію на свідоме прийняття ними установок на самовдосконалення.

Отже, зазначені методологічні підходи дозволили розкрити феномен соціальної відповідальності учнів в мікросередовищі та охарактеризувати вихідні положення системи формування соціальної відповідальності учнів в мікросередовищі.

5. Результати досліджень та їх обговорення

Систему розуміють, як сукупність елементів, що знаходяться у відносинах і зв'язках один з одним, які утворюють певну цілісність, єдність. Категорію «система» ще розглядали в античній філософії (ціле, що складається із частин, взаємозв'язок), однак у сучасних наукових дослідженнях до сьогодні не існує однозначного тлумачення і загальноприйнятого визначення цієї дефініції. Різноманітність змісту поняття «система» було зумовлено розвитком наукових теорій (біології, теорії відносності, квантової фізики, структурної лінгвістики, кібернетики, інформатики) і набуттям статусу міжнаукового поняття.

За логікою системного підходу поняття «система» визначалося, як комплекс взаємодіючих компонентів (Л. фон Берталанфі) [8]; множина об'єктів, що наділені заздалегідь закладеними властивостями із фіксованими відношеннями між ними (А. Уйомов) [9]; виділена на основі певних ознак упорядкована множина взаємопов'язаних елементів, об'єднаних спільною метою функціонування і єдністю керівництва, що вступають у взаємодію з середовищем як цілісна єдність (Т. Ільїна) [10]. Т. Ільїна, спираючись на суть системи, як цілісної єдності взаємопов'язаних елементів, концентрує увагу, що для нашого дослідження важливий зв'язок із середовищем на основі цілепокладання. Н. Кузьміна поняття «педагогічна система» розглядає, як «множину взаємопов'язаних структурних і функціональних компонентів, що підпорядковані цілям виховання, освіти і навчання зростаючого покоління та дорослих людей» [11]. Зазначимо, що незалежно від галузі пізнання залишається у визначеннях інваріант. Система уявляє собою цілісний комплекс взаємопов'язаних елементів; вона утворює особливу єдність із середовищем; як правило, будь-яка система уявляє собою елемент системи більш високого порядку; елементи будь-якої системи, в свою чергу, звичайно, є елементами більш високого порядку [8]. П. Анохін [12] підкреслює, що саме взаємодія компонентів системи являється у всіх формулюваннях остаточним критерієм системної організації, і звертає увагу на те, що взаємодія компонентів у системах створює блоки.

Спираючись на наукові доробки вчених, вітчизняні науковці М. Андрєєва, О. Линовицька, С. Омельченко, О. Рассказова, А. Малько, С. Харченка, Ю. Чернецька розглядають систему в соціально-педагогічному аспекті [2, 5, 13, 14]. Так, М. Андрєєва доводить, що соціально-педагогічна система – спеціально організована структурована узгоджена взаємодія суб'єктів та об'єктів, що складається з низки компонентів (цільового, змістового, методичного), які, в свою чергу, є системами [13]. Ю. Чернецька відображає суть системи соціально-педагогічної роботи з позицій цілісної множини взаємопов'язаних структурних компонентів (цільового, змістового, технологічного, об'єктно-суб'єктного, середовищного), які, взаємодіючи один з одним, діють в рамках соціального середовища під управлінням суб'єктів діяльності, спрямованих на досягнення мети [14]. Авторами визначено ознаки (наявність визначеної структури, цілеспрямованість, інтеграційні властивості, функціональні характеристики, властивості взаємообміну (внутрішні, зовнішні зв'язки), історичність й прогностичність, наявність управління) та властивості (цілісність, ємерджентність, цілеспрямованість і доцільність, структурність, ієрархічність, синергізм, інформаційність, відкритість, рівновага, стійкість, динамічність, надійність, концептуальність) соціально-педагогічної системи.

Досліджуючи суть соціально-педагогічної системи, враховуючи системні принципи (цілісність, функціональність, структурність, взаємозв'язок елементів системи, автономність, взаємозалежність системи і середовища, ієрархічність), маємо підстави

розглянути систему формування соціальної відповідальності учнів в мікросередовищі як соціально-педагогічну. Під системою формування соціальної відповідальності учнів розуміємо множину взаємопов'язаних структурних компонентів, спрямованих на досягнення певного результату (свідомо брати на себе відповідальність), що водночас діють, як єдине ціле, утворюючи підструктуру соціального мікросередовища. Система представлена такими компонентами: цільовий (мета, завдання, принципи, результат), змістовий (напрями формування), технологічний (форми, методи, етапи), об'єктно-суб'єктний (суб'єкти, об'єкти), мікросередовищний (внутрішнє, зовнішнє). Охарактеризуємо зміст кожного компонента досліджуваної системи. Цільовий компонент системи формування соціальної відповідальності учнів у мікросередовищі складається із мети (забезпечення сприятливих умов для формування свідомої відповідальності завдяки оптимальному використанню ресурсів соціально-педагогічної роботи), завдань (створення збагаченого мікросередовища, насиченого соціальною взаємодією; формування мотивації на соціально-значиму позицію; розвиток соціальної активності; усвідомлення дитиною себе як члена суспільства, своєї залежності від суспільства та свого обов'язку перед ним), принципів (принципу концептуального уявлення про особистість; діалектичної єдності об'єктивного та суб'єктивного; співвіднесення (саморегулювання) в межах цілісної мотиваційно-сміслової сфери; принципу культуровідповідності; принципу інтеркультурності, принципу креативної міжособистісної взаємодії; принципу опори на потенційні можливості людини; принципу толерантності). Саме мета виступає системоутворювальним чинником компонентів системи.

Змістовий компонент визначає конкретний зміст соціально-педагогічної діяльності з учнями та визначає її основні напрями формування соціальної відповідальності учнів у мікросередовищі на таких рівнях: індивідуальному (розвиток від актуальності зовнішніх спонукань до появи власних внутрішніх мотиваційних утворень; від обов'язку до інтеріоризації відповідальності, коли совість стає основним регулятором поведінки), мікросередовищному (розвиток відповідальності від колективної до індивідуальної, від зовнішньої до внутрішньої), соціальному (розвиток відповідальності від ретроспективного плану до перспективного (відповідальність не тільки за минуле, але й за майбутнє).

Об'єктно-суб'єктний компонент системи можна розглядати в двох аспектах: об'єкт-суб'єкт (об'єкт – учні, суб'єкт – батьки, соціальний педагог, однокласники, друзі); суб'єкт-суб'єкт (суб'єкт відповідальності – той, хто несе відповідальність; об'єкт відповідальності – той, за кого відповідає суб'єкт; інстанції відповідальності – перед ким і як відповідає суб'єкт).

Середовищний компонент досліджуваної системи дозволяє вплинути на формування соціальної відповідальності учнів у мікросередовищі, через створення керованої системи впливів на нього та перетворення його у відкриту систему. Розроблені й описані характеристики збагаченого мікросередови-

ща представлено у вигляді сукупності функціонуючих середовищ (сім'я, близьке оточення, громада), у межах яких уможливується ефективне формування соціальної відповідальності учнів.

6. Висновки

Таким чином, розробленій системі формування соціальної відповідальності учнів у мікросередовищі притаманні такі характеристики: цілісність (система є цілісною сукупністю елементів, з одного боку, а з іншого – підсистемою системи середовища; тож цілісність характеризується не механічною сумою її елементів, а їх функціональністю); емерджентність (функціонування системи породжує виникнення якісно нових властивостей); цілеспрямованість і доцільність (об'єктивні чинники, викликані соціальним замовленням, суб'єктивні – поставлені учнем цілі орієнтовані на результат та наявність ресурсів для перетворення системи), структурність (наявність сукупності структурних елементів системи, які наділені властивостями взаємозалежності та мають певну автономність); ієрархічність (наявна різнорівнева підпорядкованість елементів, способом регуляції яких є управління, сама система має підсистеми (підцілі, підзавдання), водночас, вона є підсистемою вищого порядку, наприклад, концепція формування спільноти людей, яка функціонує на засадах державної солідарності та відповідальності); синергізм (складність взаємодії елементів системи, при якій ефект від дії цілої системи є більшим, аніж сума ізольованих компонентів); інформаційність (інформаційна насиченість, поширення інформації, створення інформаційного банку); відкритість (взаємодія з зовнішнім середовищем, посилення взаємообміну між внутрішнім і зовнішнім середовищем); динамічність (виникнення, становлення, розвиток соціальної відповідальності особистості від її народження); рівновага, надійність, стійкість (здатність зберігати властивості без зовнішнього втручання, зберігати параметри в заданих межах і повертатися в стан рівноваги); концептуальність (логічно обґрунтована, виважена, спрямована на результат).

Література

- Осокіна, Ю. С. Відповідальність соціального суб'єкта: філософський аналіз [Текст]: автореф. дис. ... канд. філософ. наук / Ю. С.Осокіна; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – К., 2006. – 24 с.
- Линовицька, О. Соціокультурна відповідальність освіти [Текст]: монографія / О. Линовицька. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – С. 19.
- Радченко, О. В. Ціннісний вимір соціальної відповідальності в демократичній державі [Текст]: монографія / О. В. Радченко, І. Г. Савченко. – Х.: Вид-во ХНУВС, 2008. – 200 с.
- Васянович, Г. П. Морально-правова відповідальність педагога (теоретико-методологічний аспект) [Текст]: монографія / Г. П. Васянович. – Львів: Вид-во «СПОЛОМ», 2002. – 232 с.
- Малько, А. М. Соціально-педагогічна діяльність у закладах освіти [Текст]: навч.-метод. пос. / О. М. Василенко, А. О. Малько. – Х.: Крок, 2004. – 83 с.
- Василенко, О. М. Соціальна відповідальність у дисертаційних дослідженнях соціально-педагогічної спрямованості [Текст]: зб. наук. пр. / О. М. Василенко // Педа-

гогіка та психологія. – Харків: Вид-во ТОВ «Щедра садиба плюс», 2015. – Вип. 48. – 260 с.

7. Муздыбаев, К. Психология ответственности [Текст] / К. Муздыбаев. – Л.: Наука, 1983. – 240 с.

8. Бергаланфи, Л. фон. Общая теория систем – критический обзор [Текст] / Л. фон Бергаланфи; общ. ред. В. Н. Садовского, Э. Г. Юдина // Исследования по общей теории систем. – М.: Прогресс, 1969. – С. 23–82.

9. Уёмов, А. И. Системный подход и общая теория систем [Текст] / А. И. Уёмов. – М.: Мысль, 1978. – 272 с.

10. Ильина, Т. А. Системно-структурный подход к организации обучения [Текст] / Т. А. Ильина. – М.: Знание, 1972. – 72 с.

11. Методы системного педагогического исследования [Текст] / под ред. Н. В. Кузьминой. – Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1980. – 172 с.

12. Анохин, П. К. Узловые вопросы теории функциональных систем [Текст] / П. К. Анохин. – М.: Наука, 1980. – 435 с.

13. Андреева, М. О. Розвиток соціальної компетентності студентів з особливими потребами у вищому навчальному закладі [Текст]: автореф. дис. ... канд. пед. наук / М. О. Андреева; Державний вищий навчальний заклад „Донбаський державний педагогічний університет”. – Слов’янськ, 2013. – 22 с.

14. Чернецька, Ю. І. Теорія і практика соціально-педагогічної роботи з ресоціалізації наркозалежних в умовах реабілітаційних центрів [Текст]: автореф. дис. ... д-ра пед. наук / Ю. І. Чернецька; Державний заклад „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”. – Старобільськ, 2016. – 46 с.

References

1. Osokina, Ju. S. (2006). Vidpovidal'nist' social'nogo sub'jekta: filosofskiy analiz. Kyiv, 24.

2. Lynovyc'ka, O. (2011). Sociokulturna vidpovidal'nist' osvity. Kyiv: Vyd-vo NPU imeni M. P. Dragomanova, 19.

3. Radchenko, O. V., Savchenko, I. G. (2008). Cinnisnyj vymir social'noi' vidpovidal'nosti v demokratychnij derzhavi. Kharkiv: Vyd-vo HNUVS, 200.

4. Vasjanovych, G. P. (2002). Moral'no-pravova vidpovidal'nist' pedagoga (teoretyko-metodologichnyj aspekt). Lviv: Vyd-vo «SPOLOM», 232.

5. Mal'ko, A. M., Vasylenko, O. M. (2004). Social'no-pedagogichna dijial'nist' u zakladah osvity. Kharkiv: Krok, 83.

6. Vasylenko, O. M. (2015). Social'na vidpovidal'nist' u dysertacijnyh doslidzhenjah social'no-pedagogichnoi' sprjamovanosti. Pedagogika ta psihologija. Kharkiv: Vyd-vo TOV «Shhedra sadyba pljus», 48, 260.

7. Muzybaev, K. (1983). Psihologija otvetstvennosti. Leningrad: Nauka, 240.

8. Bertalanfi, L. fon.; Sadovskogii, V. N., Judin, Je. G. (Eds.) (1969). Obshhaja teorija sistem – kriticheskij obzor. Issledovanija po obshhejteorii sistem. Moscow: Progress, 23–82.

9. Ujomov, A. I. (1978). Sistemnyj podhod i obshhajteorija sistem. Moscow: Mysl', 272.

10. Il'ina, T. A. (1972). Sistemno-strukturnyj podhod k organizacii obuchenija. Moscow: Znanie, 72.

11. Kuz'mina, N. V. (Ed.) (1980). Metody sistemnogo pedagogicheskogo issledovanija. Leningrad: Izd-vo Leningr. un-ta, 172.

12. Anohin, P. K. (1980). Uzlovye voprosy teorii funkcional'nyh sistem. Moscow: Nauka, 435.

13. Andrejeva, M. O. (2013). Rozvytok social'noi' kompetentnosti studentiv z osoblyvymy potrebamy u vyshhomu navchal'nomu zakladi. Slovians'k, 22.

14. Chernen'ka, Ju. I. (2016). Teorija i praktyka social'no-pedagogichnoi' roboty z resocializacii' наркоzaleznyh v umovah rehabilitacijnyh centriv. Starobil's'k, 46.

*Рекомендовано до публікації д-р пед. наук, професор Подберезький М. К.
Дата надходження рукопису 05.07.2016*

Василенко Ольга Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент, кафедра соціальної педагогіки, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, вул. Алчевських, 29, м. Харків, Україна, 61002
E-mail: o_vas@ukr.net

UDC 378

ISTOTA I PERSPEKTIVY STOSOWANIA PODEJŚCIA AKMEOLOGICZNEGI W PROCESIE KSZTAŁTOWANIA PODMIOTOWOŚCI ZAWODOWEJ PRZYSZLYCH FILOLOGÓW

© N. Aristova

W artykule uzasadniono konieczność stosowania podejścia akmeologicznego do kształtowania podmiotowości zawodowej przyszłych filologów na uczelniach Ukrainy. Stwierdzono, że stosowanie podejścia akmeologicznego umożliwi badania regularności akmeologicznego rozwoju osobowości, przyczynia się do kształtowania u studentów-filologów pozytywnego i twórczego stosunku do siebie i do innych, gotowości do osiągnięcia wyżyn profesjonalizmu w przyszłej pracy zawodowej, a także zapewnia kształtowanie ich podmiotowości zawodowej. Na podstawie analizy prac współczesnych badaczy autorka wyjaśnia istotę kluczowych pojęć podejścia akmeologicznego, mianowicie: „akme”, „profesjonalizm”, „zawodowiec”, „regularności akmeologiczne”, „zasada dialogowości”, „aktywność osobowości”

Słowa kluczowe: *podejście akmeologiczne, profesjonalizm, podmiotowość zawodowa, przyszli filolodzy, aktywność osobowości, zasady nauczania, metody nauczania, metody badawcze, środowisko akmeologiczne, uczelnia*